

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arpajaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arpajaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 132/2016 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Jouni Laiho, sisäministeriö
- hallintoylijohtaja Jaana Koski, sosiaali- ja terveysministeriö
- toimitusjohtaja Velipekka Nummikoski, Raha-automaattiyhdistys
- professori Juha Lavapuro
- professori Olli Mäenpää

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi arpajaislakia siten, että jatkossa ainoastaan yhdellä rahapeliyhtiöllä olisi yksinoikeus toimeenpanna rahapelejä Suomessa. Uusi rahapeliyhtiö olisi nimeltään Veikkaus Oy. Lisäksi ehdotetaan tehtäviksi välttämättömät muutokset muussa lainsäädännössä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

Esitykseen sisältyvissä säätämisyjärjestysperusteluissa lakiehdotusta tarkastellaan oikeutta työhön ja elinkeinonvapautta, eduskunnan budjettivaltaa sekä lainsäädäntövallan siirtämistä koskevan perustuslain sääntelyn kannalta.

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTOPYYNTÖ

Hallintovaliokunta on pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausuntoa arpajaislakiehdotuksesta sillä osin kuin on kysymys Raha-automaattiyhdistyksen avustusosaston työntekijöiden asemasta uudistuksessa.

Valiokunnan lausunto PeVL 47/2016 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen voimaantulosäännöksessä ehdotetaan säädettäväksi Veikkaus Oy:n, Fintoto Oy:n ja Raha-automaattiyhdistyksen henkilöstön asemasta. Voimaantulosäännöksen 2 ja 3 momentin pääsäännön mukaan henkilöstön aseman järjestämiseen sovelletaan työsopimuslain liikkeen luovutusta koskevia säännöksiä. Liikkeen luovutusta koskevia säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta niihin Raha-automaattiyhdistyksen palveluksessa oleviin henkilöihin, jotka nimitetään virkasuhteeseen Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukseen. Voimaantulosäännöksen 3 momentin viimeisen virkkeen mukaan Raha-automaattiyhdistyksen avustustoiminnon henkilöstön työsuhteet päättyvät 31 päivänä joulukuuta 2016 ilman irtisanomiskäytäntöä.

Voimaantulosäännöksen 11 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voi ennen lain voimaantuloa perustaa Raha-automaattiyhdistyksestä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukseen siirrettäviin tehtäviin tarvittavat virat. Sosiaali- ja terveysministeriö voi täyttää nämä virat niitä ensimmäistä kertaa täytettäessä haettaviksi julistamatta, jos virkaan nimitetään Raha-automaattiyhdistyksessä työskentelevä henkilö.

Ehdotettua sääntelyä on tarpeen tarkastella perustuslain 18 §:n 3 momentin kannalta. Sen mukaan ketään ei saa ilman lakiin perustuvaa syytä erottaa työstä. Säännös edellyttää, että laissa on mainittava työsopimuksen irtisanomisen, purkamisen tai purkautumisen mahdollistavat syyt (HE 309/1993 vp, s. 69/I). Perustuslakivaliokunta on pitänyt hyvin säännöksen tarkoitusta vastaavana, että siinä mainitun erottamisen ymmärretään tarkoittavan kattavasti työnteon tosiasiallista lopettamista toisen palveluksessa (PeVL 40/2016 vp, PeVL 11/1996 vp). Perustuslailla ei kuitenkaan suoranaisesti suojata virka- tai muun palvelussuhteen säilymistä laadultaan muuttumattomana. Sen sijaan perustuslain 18 §:n 3 momentissa suojataan palvelussuhteen pysyvyyttä (PeVL 64/2002 vp).

Perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetyissä yliopistolain voimaanpanosta ja Suomen Akatemiasta annetuissa laeissa on säännöksiä palvelussuhteen päättymisestä suoraan lain nojalla ilman irtisanomista (PeVL 11/2009 vp, PeVL 15/2009 vp). Tällöin kuitenkin on ollut kyse järjestelyistä, joissa lain nojalla lakkaavassa palvelussuhteessa ollut henkilöstö siirtyy uuteen palvelussuhteeseen suoraan lain nojalla.

Nyt käsillä olevan ehdotuksen perustelujen (s. 65) mukaan irtisanominen olisi ainoastaan tekninen toimenpide, jota seuraisi uudessa palvelussuhteessa aloittaminen valtionhallinnon virkamiehenä. Tämä tarkoitus ei kuitenkaan käy ilmi säännöksestä, vaan siirtymäsäännöksen sanamuodon mukaisesti tulkittuna kysymys on sääntelystä, jossa Raha-automaattiyhdistyksen avustuosastolla työskentelevien henkilöiden työsuhteet päättyvät suoraan voimaantulosäännöksen nojalla 31 joulukuuta 2016. Perustuslakivaliokunnan mielestä ongelmallista on, että ehdotus voi johtaa tilanteeseen, jossa henkilö menettää suoraan lain nojalla työsuhteisiin normaalisti liittyvän irtisanomissuojan ja siihen liittyvät oikeusturvakeinot. Näiden seikkojen vuoksi 1. lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 3 momentin viimeisen virkkeen säännös tulee poistaa. Tällainen muutos on edellytyksenä lain käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Valiokunnan lausunto PeVL 47/2016 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, 1. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen voimaantulosäännöksestä tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Helsingissä 10.11.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Annika Lapintie vas
varapuheenjohtaja Tapani Tölli kesk
jäsen Simon Elo ps
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Ilkka Kantola sd
jäsen Kimmo Kivelä ps
jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok
jäsen Leena Meri ps
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Ville Skinnari sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Liisa Vanhala